

Да 70-годдзя Вялікай Перамогі

Калі рыхтавалася да друку кніга “Водсвет далёкіх дзён”, вуліц, пра якія пойдзе наша размова, на карце горада Гродна яшчэ не існавала. На сайце будуць прадоўжаны публікацыі пра Герояў Савецкага Саюза, імёнамі якіх будуць называцца вуліцы ў новых забудовах горада. Так, у раёне Ласосна-4 могуць з’явіцца вуліцы Герояў Савецкага Саюза Барыса Булата, Арцёма Барычэўскага, Віктара Бабкова, Мікалая Аўчыннікава, Пятра Кажамякіна, Івана Молакава і Ганаровага грамадзяніна горада Гродна Героя Савецкага Саюза Мікалая Аслікоўскага.

У раёне Забалаць-3 – вуліцы Герояў Савецкага Саюза Антона Сліца, Леаніда Бабушкіна, Міхаіла Баброва, Віктара Афанасьева, Івана Асіннага, Сцяпана Крыніна, Сяргея Грэбчанкі, Сяргея Балгарына, Аляксандра Багалюбава і Ганаровага грамадзяніна горада Гродна, удзельніка абарончых баёў за горад Гродна Дзмітрыя Маставенкі.

(З Рашення Гродзенскага гарадскога Савета дэпутатаў № 76 ад 22 кастрычніка 2015 года).

Яны вызвалілі Гродзеншчыну. Мікалай Сяргеевіч Аслікоўскі

Аслікоўскі Мікалай Сяргеевіч нарадзіўся 12 верасня 1900 года ў пасёлку Лецічы Падольскай губерні (цяпер пасёлак гарадскога тыпу Лецічэўскага раёна Хмяльніцкай вобласці) у сям’і служачага. Украінец. Член КПСС з 1919 года. Скончыў гімназію. Падчас германа-аўстрыйскай інтэрвенцыі Мікалай Аслікоўскі ў сяле Мазнікі ў сакавіку 1918 года арганізоўвае Лецічэўскі партызанскі атрад. Патрапіўшы пры разгроме атрада ў палон да пятлюраўскага атамана Валынца ў снежні 1918 года, ён цудам збег праз тры дні, выскачыўшы з другога паверха дома, а ў студзені 1919 года стварыў новы атрад. У Чырвонай Арміі – з сакавіка 1919 года. З красавіка 1919 года – камандзір эскадрона і ад’ютант дывізіёна Правабярэжнай групы войскаў 12-й арміі. З верасня 1919 года – ад’ютант кавалерыйскага дывізіёна брыгады Паўлава. З сакавіка 1920 года –

камандзір коннага атрада 137-й стралковай брыгады, а са снежня 1920 года – камандант штаба гэтай брыгады ў Севастопалі. Ваяваў на Паўднёвым фронце супраць армій Дзянікіна і Урангеля. У чэрвені 1919 года за бой у вёсцы Багданаўка быў прадстаўлены да ордэна Чырвонага Сцяга. Вайну скончыў у Крыму. У студзені - красавіку 1921 года – старшыня камісіі па дэмабілізацыі пры штабе 4-й арміі. У 1922 годзе скончыў Вышэйшую ваенную школу камсастава Харкаўскай ваеннай акругі. 3 мая 1922 года – камандзір эскадрона на Кіеўскіх, пазней – Сімферопальскіх кавалерыйскіх курсах. Пасля сустрэчы з Г.І.Катоўскім у лістападзе 1923 года быў пераведзены ў 2-і кавалерыйскі корпус на пасаду камандзіра вучэбнага эскадрона 17-га кавалерыйскага палка 3-й Бесарабскай дывізіі, якой камандаваў М.М. Крываручка. У гэтым корпусе быў начальнікам палкавой школы ў 14-м і 16-м кавалерыйскіх палках, камандзірам асобнага запаснога эскадрона, начальнікам штаба 49-га кавалерыйскага палка 9-й Крымскай кавалерыйскай дывізіі. У 1928 годзе скончыў кавалерыйскія курсы ўдасканалення камсастава РСЧА ў Новачаркаску. 3 лістапада 1933 года – камандзір 13-га кавалерыйскага палка 3-й Бесарабскай кавалерыйскай дывізіі імя Г.І. Катоўскага. Пры атэстацыі камандзіраў Чырвонай Арміі ў 1935 годзе ён атрымаў воінскае званне палкоўнік. Са снежня 1937 года – выкладчык тактыкі Кіеўскага артылерыйскага вучылішча. У ліпені 1938 года, у разгар рэпрэсій і «чыстак» у арміі, палкоўніку Аслікоўскаму ўзгадалі яго «дваранскае паходжанне» і звольнілі з войска. Ён з'ехаў у Ташкент, уладкаваўся на працу ў кінастудыю ў якасці дырэктара карціны «Рубінавыя зоркі». Як цяпер стала ясна, гэта і выратавала яму жыццё ў той перыяд. У студзені 1941 года адноўлены ў РСЧА, прызначаны памочнікам камандзіра сваёй «роднай» 9-й Крымскай кавалерыйскай дывізіі Адэскай ваеннай акругі. У гэтым яму паспрыяе наркам абароны С.К.Цімашэнка, з якім яны былі добра знаёмыя па Кіеўскай ваеннай акрузе. На франтах Вялікай Айчыннай вайны – з чэрвеня 1941 года. Вайну сустрэў у Бесарабіі на рацэ Прут. М.С.Аслікоўскі ведаў дату нападу фашыстаў, плюс-мінус тры дні, дакладна. Таму ён ужо з красавіка выкапаў зямлянкі ў лесе, і на ноч ўся дывізія пераходзіла ў акопы. Калі 22 чэрвеня пачаўся абстрэл і бамбардзіраванне дывізіі, у яго не загінуў ні адзін салдат. Дывізія сустрэла ворага ў поўнай баявой гатоўнасці. Ужо ў першых баях двума кавалерыйскімі палкамі з артдывізіёнам Аслікоўскі разграміў адборную дывізію праціўніка пад Фальчыўлам. Больш за тое, на сёмы дзень вайны за падрыў яго падраздзяленнямі чыгуначнага і шасэйнага мастоў ён быў прадстаўлены да ўзнагароджання ордэнам Баявога Чырвонага Сцяга. Са жніўня 1941 года Аслікоўскі – камандзір гэтай дывізіі ўжо на Паўднёва-Заходнім фронце. Але нягледзячы на адступленне, дывізія неаднаразова наносіла ўдары па ворагу, разбіваючы яго ва Украіне і пад Масквой, за што ўзнагароджана ордэнам Чырвонага Сцяга, а ў лістападзе 1941 года ператворана ў 2-ю гвардзейскую кавалерыйскую дывізію. 3 лютага 1942 года ў званні генерал-маёра Аслікоўскі ўжо камандуючы 2-й гвардзейскай дывізіяй 1-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса генерала

П.А. Бялова, бярэ ўдзел у знакамітым рэйдзе ў раёне Вязьмы ў студзені-чэрвені 1942 года. Начальнік генеральнага штаба сухапутных войскаў Германіі Франц Гальдер увесну 1942 года ў сваім «Вайсковым дзённіку» рэгулярна фіксаваў дзеянні 1-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса генерала Бялова. Аптымiстычныя запісы аб тым, што Бялоў знішчаны, праз некалькі дзён змяняліся бязрадасным паведамленнем, што корпус у чарговы раз здолеў выйсці з-пад удару і працягвае рэйд. Адзін з нямецкіх мемуарыстаў напісаў пра гэта так: «Банды Бялова працягваюць бясчынстваваць на камунікацыях». «Пабясчынстваваўшы» некалькі месяцаў у нямецкіх тылах, корпус разам з далучанымі да яго паветранымі дэсантнікамі перасёк лінію фронту і выйшаў на Вялікую зямлю. У 1942 годзе, скончыўшы Вышэйшыя акадэмічныя курсы пры Вышэйшай ваеннай акадэміі імя Варашылава, Аслікоўскі вярнуўся на фронт, але ўжо не ў сваю дывізію, якая ў той час знаходзілася ў складзе конна-механізаванай групы генерала П.А. Бялова і з баямі выходзіла з Вяземскага катла. Пасля таго, як з пакінутых ад рэйду часцей Бялова быў створаны другі эшалон, часці якога знаходзіліся ў раёне Калугі, туды быў накіраваны Мікалай Аслікоўскі. Генерал Бялоў меў намер даручыць яму ажыццяўленне прарыву нямецкай абароны, каб прыйсці на выручку коннікам. Аб сваім плане ён паведаміў Георгію Жукаву, але нечакана атрымаў адмову. Новае прызначэнне гвардыі генерал-маёра Аслікоўскага адкладвалася. Мікалаю Сяргеевічу вельмі хацелася вярнуцца ў свой род войскаў. Для чалавека, які лічыў сябе прыроджаным кавалерыстам, усякае іншае прызначэнне, нават больш высокае, было б асабістай трагедыяй. Сведчаннем яго глыбокіх перажыванняў ў тыя дні з'явіўся рапарт ад 11 лістапада 1942 года на імя генерал-інспектара кавалерыі Чырвонай арміі генерал-палкоўніка А.І. Гарадавікова. Вось што ў ім гаварылася: «Праслужыўшы ў радах Чырвонай арміі ад радавога байца да камандзіра дывізіі, я ваяваў у конніцы ў Грамадзянскую вайну і з конніцай ўступіў у баі з першай гадзіны Вялікай Айчыннай вайны на р. Прут, дзе ў першых баях двума кавалерыйскімі палкамі з артдывізіянам разграміў адборную дывізію праціўніка пад Фальчыўлам, за што абодва палкі: 72, 108 і 12 конартдывізіён былі ўзнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга. Затым, на працягу ўсёй вайны, камандуючы 9-й кавалерыйскай дывізіяй, неаднаразова наносіў паражэнні ворагу, разбіваючы яго ва Украіне і пад Масквой. Дывізіяй ўзяты гарады Сталінагорск, Вузлавая, Казельск. Дывізія не ведала паражэнняў, за што ўзнагароджана ордэнам Чырвонага Сцяга і ператворана ў гвардзейскую. Скончыўшы вышэйшую ваенную акадэмію, я атрымаў тэарэтычныя веды, пашырыў свой ваенны круггляд і хачу яшчэ не раз вадзіць Чырвоную конніцу ў знішчальныя баі з ворагам. Я — прыроджаны кавалерыст, люблю і адчуваю свой род войскаў, маю цвёрдую ўпэўненасць ваджэння конніцы ў бой, і мае падначаленыя вераць у мяне. Адною з асноўных умоў бяздольнасці і стойкасці войскаў з'яўляюцца баявая традыцыя і любоў да сваёй часці. Я ўсё жыццё праслужыў у 1-м гвардзейскім кавалерыйскім корпусе. Лічу, што карысцю для Радзімы, для

паспяховых баёў з нямецка-фашысцкай сволаччу будзе вярнуць мяне назад у конніцу, у свой родны корпус, у якім я вырас і дзе, калі прыйдзеца, хачу пакласці жыццё за дарагую Радзіму. На падставе вышэйпададзенага, прашу вярнуць мяне ў конніцу. Мой рапарт прашу далажыць Народнаму Камісару абароны тав. Сталіну, ці даць мне магчымасць звярнуцца да яго з асабістай просьбай». Довады генерала ў кіраўніцтве палічылі пераканаўчымі. Было вырашана пакінуць Мікалая Сяргеевіча ў кавалерыі. Спачатку ў лістападзе 1942 года яго прызначылі намеснікам камандзіра 1-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса. Але ўжо ў снежні 1942 генерал Аслікоўскі стаў камандзірам 3-га кавалерыйскага корпуса, на чале яго ваяваў ажно да Перамогі. Пасля сустрэчы з Вярхоўным Галоўнакамандуючым ён прыбыў да новага месца службы на Сталінградскі фронт, у самае пекла жорсткіх баёў па разгроме нямецкай групоўкі. У гэты час 3-і гвардзейскі корпус удзельнічаў у ліквідацыі Тармосінскай групоўкі праціўніка ў складзе 5-й ударнай арміі. Аслікоўскі заняў пасаду камкора замест генерала Пліева. У той час корпус прасоўваўся ў паўночна-заходнім напрамку на сярэднім Доне. Ноччу 15 студзеня 1943 года кавалерысты па тонкім лёдзе перайшлі Паўночны Данец і занялі станіцу Усць-Белакалітвенскую. Лёд аказаўся такім слізкім, што коні не маглі на ім выстаяць. Рашэнне знайшлі, як і заўсёды, хутка знялі буркі і высцелілі з іх для сваіх коней праз раку лямцавую дарогу. У станіцы коннікі завязалі бой з часцямі 336-й пяхотнай дывізіі праціўніка. За баі на Доне генерал Аслікоўскі быў узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 1-й ступені. Ва ўзнагародным лісце адзначалася: «Баявы, рашучы генерал. У баях на рацэ Кагальнік у студзені 1943 года добра распрацаваў план аперацыі і асабіста кіраваў боем, злучэннямі корпуса прарваў абарону праціўніка і вымусіў яго да бязладнага адступлення, захапіў трафеі і палонных». Далей баявы шлях коннагвардзейцаў пралёг у Данбас, да шахцёрскіх гарадоў Шахты і Навашахцінск. У складзе войскаў Паўднёвага фронту ўдзельнічаў у Растоўскай аперацыі студзеня-лютага 1943 года. Улетку 1943 года корпус перакінуты на Калінінскі фронт, удзельнічаў у Смаленскай аперацыі. Там Аслікоўскі прыняў камандаванне франтавой конна-механізаванай групай (3-ці гвардзейскі кавалерыйскі і 2-і танкавы карпусы), якая ўвайшла ў прарыў пад Ельніяй і абышла Смаленск з поўдня, вымусіўшы праціўніка спешна пакінуць горад.

Летам 1944 года конна-механізаваная група генерала М.Аслікоўскага (3-ці гвардзейскі кавалерыйскі корпус, 3-ці гвардзейскі механізаваны корпус) у складзе 3-га Беларускага фронту брала ўдзел у самай буйной наступальнай аперацыі савецкіх войскаў за ўсю вайну, якая атрымала назву «Баграціён». Наступ пачаўся 23 чэрвеня 1944 года, калі 5-я армія пасля магутнай артылерыйскай і авіяцыйнай падрыхтоўкі прарвала фронт 299-й пяхотнай дывізіі немцаў. Да канца дня ў складзе нямецкіх войскаў утварыўся пралом, у які была ўведзена конна-механізаваная група. Яна накіравалася ў абход «крэпасці Віцебск» углыб складу нямецкіх войскаў. З 24 па 28 чэрвеня, праз пяць дзён пасля ўводу ў прарыў, здзяйсняючы штодзённыя

маршы па 40-50 кіламетраў (у некаторыя дні асобныя дывізіі і брыгады праходзілі да 70 кіламетраў і больш) і дзейнічаючы на перадзе пяхоты, група прасунулася на 150-200 кіламетраў. Кавалерысты і танкісты, перашкаджаючы нямецкім войскам аднаўляць фронт, забяспечылі высокі тэмп наступлення войскам 3-га Беларускага фронту. Наступным этапам дзеянняў конна-механізаванай групы стала фарсіраванне ракі Бярэзіна. 3-і гвардзейскі кавалерыйскі корпус сіламі 6-й гвардзейскай кавалерыйскай дывізіі пад прыкрыццём масіраванага артылерыйска-мінамётнага агню да 8 гадзін 30 чэрвеня фарсіраваў раку Бярэзіна і ўтварыў плацдарм на яе заходнім беразе. На працягу дня немцы пераходзілі ў неаднаразовыя контратакі з мэтай вярнуць згубленыя рубяжы, але дзякуючы ўпартасці часцей дывізіі і добра арганізаванай сістэме ўсіх відаў агню атакі праціўніка былі адбіты. З падыходам пантоннага палку ў раёне населенага пункта Студзёнка (пад Барысавам) быў зроблены мост, па якім, нягледзячы на моцнае ўздзеянне штурмавой і бамбардзіровачнай авіяцыі немцаў, увесь кавалерыйскі корпус да 17 гадзін 1 ліпеня цалкам скончыў пераправу праз раку Бярэзіна. Тым самым быў створаны плацдарм на рацэ, якая магла быць выкарыстана нямецкімі войскамі на сваю карысць – для аднаўлення фронту. На гэтым аперацыя не скончылася. Пасля баёў на працягу чатырох дзён (29 чэрвеня – 2 ліпеня) за раку Бярэзіну конна-механізаваная група, прайшоўшы ў цяжкіх умовах лясіста-балоцістай мясцовасцю 100-150 кіламетраў, выйшла на чыгунку Мінск–Вільнюс і перарэзала яе. Тым самым мінская групоўка немцаў была пазбаўлена найважнейшых шляхоў адыходу на Вільню і Ліду. Ужо 3 ліпеня войскі 3-га Беларускага фронту пры садзейнічанні войскаў 1-га Беларускага фронту авалодалі Мінскам, атачыўшы пры гэтым на ўсход ад горада буйную групоўку нямецкіх войскаў. Далей конна-механізаваная група развівала наступ на Маладзечна і Чырвонае, зноў фарміруючы знешні фронт акружэння, на гэты раз мінскай групоўкі немцаў.

Аналізуючы дзеянні конна-механізаванай групы, у якую ўваходзіў корпус М.С.Аслікоўскага, можна сказаць што група, уведзеная ў прарыў на другі дзень аперацыі з мяжы ракі Лучоса, за 10 дзён – з 24 чэрвеня па 3 ліпеня – прайшла з баямі па восі руху каля 300 кіламетраў. Баявыя дзеянні праходзілі ў цяжкіх умовах лясіста-балоцістай мясцовасці. Найважнейшым дасягненнем групы было фарсіраванне такой значнай воднай перашкоды, як Бярэзіна, на заходнім беразе якой немцамі быў загадзя падрыхтаваны абарончы рубяж. Кавалерыяй ён быў фактычна ліквідаваны, забяспечыўшы пры гэтым наступленне фронту. Ад ракі Лучоса да Бярэзіны і далей ад Бярэзіны конна-механізаваная група ўвесь час вяла за сабой пяхоту, знаходзячыся ад яе на адлегласці 25-30 кіламетраў. Пяхота, рухаючыся пераважна ў маршавых парадках, дабівала акружаныя кавалерыстамі асяродкі супраціўлення. Баі былі вельмі цяжкімі, кавалерысты таксама неслі страты, некалькі разоў немцы аб'яўлялі, што «банда Аслікоўскага» знішчана. Але гэта былі мары – корпус першым выйшаў да Усходняй

Прусіі, дасягнуўшы германскай мяжы. **А за цяжкія, упартыя баі па ўзяцці гарадоў Маладзечна, Ліда, Гродна корпусу будзе прысвоена ганаровая назва «Гродзенскі».** У аналагічных умовах дзейнічаў корпус М.С.Аслікоўскага падчас Усходне-Прускай аперацыі. Корпус, уведзены ў прарыў 20 студзеня, хутка прасоўваўся па тылах праціўніка і 22 студзеня ўварваўся ў горад Аленштайн (Ольштын), куды толькі што прыбылі некалькі эшалонаў з танкамі і артылерыяй. Імклівай атакай (вядома, не ў конным страі!), ашаламіўшы праціўніка агнём гармат і кулямётаў, кавалерысты захапілі эшалоны. Аказваецца, гэта былі нямецкія часці з усходу, каб закрыць пралом, зроблены нашымі войскамі. У раёне горада завязаліся ўпартыя баі з тымі варожымі часцямі, што падышлі сюды з усходу і паўночнага ўсходу. Цяжка было б тут коннікам і танкістам, што іх суправаджалі, калі б не падаспелі войскі 48-й арміі. Разграміўшы ворага, кавалерысты і пяхота захапілі вялікія трафеі і некалькі тысяч палонных. На мяжы Аленштайна войскі фронту пераадолелі другую паласу ўмацаванага раёна. Шлях у глыб Усходняй Прусіі быў адкрыты. Далей на гэтым шляху кавалерысты Аслікоўскага занялі гарады Хойніце, Нойштэтцын, Вітэнбэрг. У сакавіку 1945 года корпус удзельнічаў ва Усходне-Памеранскай аперацыі. Новай славай корпус пакрыў свае сцягі ў Берлінскай аперацыі. Будучы ўведзеным у бой 27 красавіка, корпус адразу ж адарваўся ад пяхоты, разбіваючы нямецкія тылы. Гвардыі генерал-лейтэнант Аслікоўскі, знаходзячыся ў баявых парадках кавалерыйскіх дывізіяў 28-29 красавіка 1945 года, кіраваў прарывам тылавой паласы абароны праціўніка на левым беразе ракі Хафель у раёне населенага пункта Брэдэрайхе (на паўночны ўсход ад горада Рэйнсберг, Германія).

3 мая ён авалодаў горадам Вітэнбэрг і раёнам Ленц, выйшаўшы першым на фронце на раку Эльба, дзе ўсталяваў сувязь з войскамі саюзнікаў пад камандаваннем генерал-лейтэнанта Гіла. У гэтай аперацыі корпус прайшоў з баямі 250 кіламетраў, разграміўшы варожую дывізію «Герман Герынг» і яшчэ тры нямецкія дывізіі. Толькі палонных было ўзята звыш 14 000 чалавек. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 29 мая 1945 года за ўзорнае выкананне баявых заданняў камандавання на фронце барацьбы з нямецка-фашысцкімі захопнікамі і праяўленыя пры гэтым мужнасць і гераізм, гвардыі генерал-лейтэнанту Мікалаю Сяргеевічу Аслікоўскаму прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка» (№ 5545). Пасля вайны славыты военачальнік працягваў службу ў радах Узброеных Сіл СССР. З Германіі 3-і гвардзейскі кавалерыйскі корпус вярнуўся ў горад Ізяслаў Львоўскай, пазней Прыкарпацкай ваеннай акругі. У пачатку 1946 года камандуючым кавалерыяй С.М.Будзённым быў зроблены агляд злучэнняў і частак корпуса, які завяршыўся ўручэннем корпусу ордэнаў Леніна і Чырвонага Сцяга, 5-ай гвардзейскай дывізіі – ордэна Суварова II ступені, 6-й гвардзейскай дывізіі – ордэна Кутузава II ступені.

Генерал-лейтэнант М.С.Аслікоўскі жыў у горадзе-героі Маскве. Памёр 8 кастрычніка 1971 года. Пахаваны ў Маскве на Новадзявочых могілках (участак 7). Узнагароджаны 2 ордэнамі Леніна (1945/02/21, 1945/05/29), 3 ордэнамі Чырвонага Сцяга (1941/08/02, 1944/11/03), ордэнамі Суворова 1-й (1945/04/10) і 2-й ступені, Кутузава 2-й ступені, Айчыннай вайны 1-й ступені (1943), 2 ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі, а таксама вышэйшай узнагародай Польшчы – ордэнам «Віртуці мілітары». Ён – ганаровы грамадзянін гарадоў Ліда (1964г.) і Гродна (1968 г.).

Месца пахавання М.С. Аслікоўскага ў горадзе Масква

Вуліца Аслікоўскага ў горадзе Ліда

Крыніцы:

1. Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. Т.2: Аршыца-Беларусцы / рэдкал. : Г.П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 1996. – Т.2. –480с.
2. Гродно: энциклопедический справочник / Гл.ред. И.П. Шамякин и др. – Минск : Белорусская Советская Энциклопедия, 1989. – С.304;
3. Николай Степанович Осликовский – биография [Электронный ресурс] /Н.С. Осликовский/
Режим доступа: [yandex.by/yandsearch?rdrnd=10433&text=\(20.12.2014\);](http://yandex.by/yandsearch?rdrnd=10433&text=(20.12.2014);)
4. Осликовский Н.С. – Воспоминания/Гродненское направление /– газета «Гродненская правда».1974г., №16,18;
- 5.Памяць: Гіст.–дакум. хроніка Гродна – Мінск: БелЭн,1999,– с.434-437.
- 6.Рашэнне Гродзенскага гарадскога Савета № 76 ад 22.10.2015 г.

Браніслаў ЕРМАШКЕВІЧ